

OKULLARDA ÖĞRENCİ ŞİDDETİNİN DÖNÜŞTÜRÜLMESİ:

ANLAŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ

VE

AKRAN-ARABULUCULUK EĞİTİMİ UYGULAMA PLANI

Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ, Yrd. Doç. Dr. Cemile ÇETİN, Feridun BALCI

Anlaşmazlık Çözümü ve Akran-Arabuluculuk Eğitim Programının Okullarda Uygulanması

Okullarda kişiler arası anlaşmazlıkların yapıcı/barışçıl olarak çözümünde “**Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk**” eğitim programının etkili olarak uygulanması için belirli **kritik işlemler** göz önünde bulundurulmalıdır. Bu işlemler aşağıda açıklanmaktadır.

ADIM-1: Sürece okulun gereksinimlerini belirleyerek başlanmalıdır: Öğrencilere, anlaşmazlık çözüm becerilerinin öğretilmesinin öncelikli yada tek nedeni kişilerarası anlaşmazlıkları şiddet kullanmaksızın çözmek değildir. Çünkü, kişilerarası anlaşmazlıkları çözerken temel amaç, yalnızca uzlaşmak ve anlaşmak değildir. Kişilerin problem çözme ve müzakere becerilerini ve anlaşmazlığın diğer tarafına ilişkin empati, merhamet, şefkat ve sevgi duygularını yaşamalarını ve geliştirmelerini sağlamak diğer bir anlatımla bir tür ahlaki dönüşümün gerçekleştirilmesi olduğu söylenebilir. Bush ve Folger (1994) kişilerin kendi aralarında yaşadıkları anlaşmazlıkları çözerken **sosyalleştiklerini** ve **toplumsallaştıklarını** vurgulamaktadır. Bu nedenle, toplumda **barış ve uzlaşma** kültürünün yaygınlaşması için kişiler arası anlaşmazlıkların şiddetine ve yoğunluğuna bakılmaksızın okullarda yaşanan anlaşmazlıkların çözümünde, müzakere ve akran arabuluculuk programı bir **toplumsal sosyalleşme** ve **barış-uzlaşma** kültürü diğer bir ifade ile **farklılıklara ve çeşitliliklere rağmen birlikte yaşama ve yaşamı sürdürme** becerileri eğitim programı olarak kabul edilmeli, benimsenip uygulanmalıdır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

ADIM-2: Okul bir sistem olarak ele alınmalıdır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009): Okullarda eğitim reformu parça parça yapılandırılmaz. Okullarda geliştirilecek reform bir bütün diğer bir anlatımla bir sistem olarak ele alınmalıdır. Öncelikle bir okulda “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk” eğitimi bir model olarak uygulanacak ise programın felsefesinin ve içeriğinin, okulun vizyon ve misyonu ile uyuşup uyuşmadığı sorgulanmalıdır. “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk” eğitim programı yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerle birlikte **ortak aklın** ve **eylemin** etrafında bir bütün olarak hareket edildiği zaman etkili olarak uygulanır (Cohen, 1995). Okul üyeleri arasında, bir **eşgüdüm** ve **ortak hedefe** birlikte odaklanma sağlanmadan başarılı olunması söz konusu değildir. Eğitim reformları kısmi değişimlerle değil, okulda topyekün konsantrasyon ve kabul ile başarılıdır.

ADIM-3: Okul yöneticilerinin desteği kesinlikle alınmalıdır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009): Çoğu okulda güç ilişkileri piramit biçiminde yapılandırılmıştır. Birçok araştırma göstermiştir ki, okulda bir değişiklik yaratılmak isteniyorsa, başarı için **yönetici desteği anahtar öğedir**. Yöneticilerin yanı sıra, okulun diğer üyelerinin de mutlaka programa ilişkin desteği alınmalıdır. Yönetici ve öğretmen kabulü ile desteği olmaksızın okulda başarılı olmak çok güçtür hatta imkânsız gibidir (Cohen, 1995). Okullarda ilişkilerin yukarıdan aşağıya doğru yapılanmasından dolayı, sırasıyla yöneticilerin ve öğretmenlerin bilişsel ve duygusal kabulü ile desteği olmaksızın okulda bir program yapılandırmak ve geliştirmek oldukça güçtür. Aksi takdirde okulda pasif direnç ve tahiye kültürü görülmeye başlanabilir. Yöneticiler ve öğretmenler, “**Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk**” eğitim programını uyguluyormuş gibi davranırlar. Öğretmenlerin ve yöneticilerin dışarıya açık söylemlerinde program uygulanıyor görünmesine karşın, gerçekte geleneksel yöntemler kullanılarak sorunlarla başa çıkmaya devam edilir. Bu nedenle, yöneticilerin ve öğretmenlerin hem bilişsel hem de duygusal düzeyde kabulü, inancı ve benimsemesi söz konusu olmadan program çalıştırılmaz, sadece çalıştırılıyor görünür. Doğaldır ki, yönetici ve öğretmen yaşantılarına yansımayan bir eylemin, öğrenci davranışlarına ulaşması da olanaksız ve hatta imkansızdır. İnsanlar ve özellikle öğrenciler, **görmedikleri** ve **bizzat yaşamadıkları** deneyimleri davranışlarında göstermezler. Deneyimlere dayalı olarak kazanılan becerilerin okulda sergilenmesini sadece öğrencilerden beklemek de açık bir iki yüzlülüktür. Bu nedenle okulda öğrenci, öğretmen ve yönetici arasında düşünce ve eylem birliği, diğer bir ifade ile, ortak akıl ve davranış birliği sağlanmalıdır. Bunun için, öğrenci eğitimine başlamadan önce, öğretmenlere ve okul yöneticilerine “**Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk**” konusu ile ilgili bilgi verilmelidir.

ADIM-4: Okulun diğer tüm üyelerinin (veliler ve personel) programa aktif katılımı teşvik edilmelidir (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009): “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk” eğitim programının uygulanmasında okul yöneticilerinin desteğini almak önemlidir ve gereklidir. Bununla birlikte, program içeriğinin kabulünün ve desteğinin yukarıdan aşağıya doğru hiyerarşik olarak yayılması ise bir başka önemli konudur. Programın etkili olarak uygulanması için yönetici desteği gereklidir, fakat yeterli değildir. Programın kabulünün ve desteğinin sadece yöneticiler, öğrenciler ve öğretmenlerden değil öğrenci velileri ve diğer personelden de gelmesi gereklidir (Cohen, 1995). Okulda uygulanacak programa ilişkin bilişsel ve duygusal anlamda kabul ve destek bakımından okul ve aile işbirliği olmaksızın yeterli başarıya

ulaşmak güçtür. Bu nedenle, başarı için programın sırasıyla yöneticilere, öğretmenlere, öğrencilere ve velilere tanıtılması ve açıklanması gereklidir. Bu gruplardan herhangi birinin desteği olmaksızın başarılı olmak güçleşir. Bu nedenle tüm okul üyeleri (yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli) ayrı ayrı eğitilden geçirilerek ortak hedefler konusunda akıl ve eylem birliğine ulaşılmalıdır.

ADIM-5: Eğitim programının uygulanmasına başlamadan okulda bir “eğitim komisyonu” kurulmalıdır. Bu komisyonda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanı, öğrenci işlerinden sorumlu müdür yardımcısı ve öğrencileri sınıfta, koridorda, bahçede ve kantinde gözleyecek ve programın uygulanmasını takip edecek **en az üç branş öğretmeni** yer almalıdır. **Branş öğretmenleri, anahtar kişilerdir.** Öğrencileri, bağlamında ve doğallığında takip etmeksizin okulda programın çalıştırılması çok güçtür. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanı ve öğrenci işlerinden sorumlu müdür yardımcısı genelde ofislerinde buldukları için kendilerine yansıtılan olayları, kendilerine yansıtıldığı kadarıyla bilirler. Bu nedenle, öğrencileri doğal olarak, kendi bağlamında ve sosyal ortamında gözlemleyecek ve takip edecek branş öğretmenlerine gereksinim vardır. Takip ve izleme olmaksızın programın sürdürülmesi açıkçası çok güçtür belki de mümkün değildir (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

ADIM-6: Uygulama uzun dönemli olacak şekilde düşünülmelidir (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009): Değişim doğası gereği zor ve zaman alıcıdır. Özellikle bir okulda değişim yaratmak uzun bir süre devam edecek olan çaba gerektirir. Öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve velilerin programı benimsemesi ve bir sorun çözme aracı olarak kullanmaları zaman alır. Benzer biçimde, programın geliştirilmesi, yayılması ve başarıya ulaşması programa ve sorun çözme gücüne güvenmeyi ve bu güveni başarılı bir biçimde **inançla** ve **sabırla** sürdürmeyi gerektirir (Cohen, 1995). Çoğu kişi eğitim programlarının bir hastalık sürecinde kullanılan ilaçlar gibi hızlı ve etkili sonuç vermesini bekler. Buna karşın, tüm okul üyelerinin herhangi bir eğitim programını hem bilişsel hem de psikolojik anlamda kabulü, benimsemesi ve uygulaması oldukça uzun zaman gerektirir. Öğretmen sirkülasyonunun çok yoğun olduğu okullarda zamana duyulan ihtiyaç daha da fazlalaşabilir. Bu nedenle, kişiler bir akademik dönemde ya da yılda sonuç almayı bekler. Fakat bir yılda kitlesel davranış değişikliği görmek söz konusu değildir. Eğitim programları ortalama 3-5 yıl arası bir dönem sabırlı ve etkili biçimde hatalardan ders çıkararak ve gelişerek sürdürülür ise, olumlu sonuç verir. Aksi takdirde olumlu sonuç görmek güçtür. Anlaşmazlık çözümü ve akran arabuluculuk eğitimi, ortaokullar/liseler için en azından 4 yıl uygulanıp, ilk

arabulucu olan öğrenciler ortaokuldan/liseden muzun olduktan sonra, okulda en etkili sonuçların alınmaya başlandığı uygulamalardandır. Program ancak ve ancak uygulanma sürecinde karşılaşılan güçlüklerden ders çıkarılarak, aynı yanlışlar tekrarlanmaksızın **sürekli gelişerek** ve **yeni yanlışlar yaparak** başarıya ulaşacaktır. Yanlış yapılmadan ve başarısızlık yaşanmadan başarıya ulaşılması mümkün değildir. Burada temel sorun, başarısızlıkları, başarıya giderken aşılması ve kendinden bir şeyler öğrenilmesi gereken **fırsatlar ve araçlar** olarak görebilmektir. Bunun içindir ki, yanlış yapmayan doğruyu bulamaz. Her seferinde farklı ve yeni yanlışlar yapılarak ve bunlara çareler üretilerek yol alınmaya çalışılmalıdır.

ADIM-7: Arabuluculuk programı yapılandırırken program zamana yayılarak geliştirilmelidir(Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009). Eğitimciler genellikle yeni programları “**gelir, başlar ve gider**” biçiminde görürler (Cohen, 1995). Bu nedenle, programa başlanır ancak bitirilemez. Bu konuda bir özlü sözümüz bile mevcuttur; “Türk gibi başla, Alman gibi bitir”. Bunun içindir ki, “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk” eğitim programının bir okula **yerleşmesi en az “5” yıl alır**. Dolayısıyla **süreç sabırla** ele alınmalıdır. Sebatkâr olunmadığı takdirde başarılı olmak güçtür. Çünkü, davranışlar tekrar edilerek değişir, yerleşir ve alışkanlık haline gelir.

ADIM-8: Okul gelişiminin sürekliliği olan bir süreç olduğu kabul edilmelidir (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009): Okul **değişimi**, diğer bir anlatımla **gelişimi** münferit problemlerin çözümü yerine “**devam eden bir süreç**” olarak ele alınmalıdır. Bu süreçte son yoktur. Değişim, kesintisiz ve sürekli (Cohen, 1995). Değişim, sonu olmayan bir yolculuktur. Buna karşın, nereye gideceğini bilmeyen bir kişinin, olumlu gelişim ve ilerleme anlamında bir değişim oluşturması beklenemez.

ADIM-9: Akran arabuluculuğun faydaları vurgulanmalıdır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009): “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk” eğitim programının eğitsel değeri öne çıkarılmalıdır. Öğrencilerin arabuluculuk becerilerini öğrendikten sonra kendi anlaşmazlıklarını bir yetişkin yardımına ve desteğine başvurmadan bizzat **kendilerinin çözecekleri** vurgulanmalıdır. Öğretmen yardımına çok seyrek başvurulacağı için öğretmenlerin zamanlarının önemli bir bölümünün öğrenme ve öğretme sürecine ayrılacağı öğretmenlere belirtilmelidir. Arabuluculuk becerilerinin öğrencilerin özsaygı, öz düzenleme ve özgüven becerilerinin gelişimine katkıda bulunacağı yine hem öğretmenlere hem de öğrencilere açıklanmalıdır (Cohen,

1995). Bunlara ek olarak, özellikle arabuluculuk yapan öğrenciler açısından, akran arabuluculuğun faydalarına ilişkin olarak şunlar sayılabilir:

- Arabulucu öğrenci **liderlik** becerilerini geliştirecektir.
- Arabulucu öğrenci yaşamının her noktasına taşıyacağı **iletişim, konuşma ve eleştirel düşünme** becerilerini geliştirecektir.
- Arabulucu öğrenci **öz denetimini, öz yönetimini, öz saygısını ve öz güvenini** geliştirecektir.
- Arabulucu öğrencinin arkadaşları arasındaki **önemi ve etkisi** artacaktır.
- Arabuluculuk, öğrencileri sorunlarını yapıcı çözüme konusunda **adanmışlıklarını** arttıracaktır.
- Arabulucu öğrenci, **yaşamının ve kariyerinin** her noktasına taşıyacağı **müzakere, diyalog ve sorun çözme** becerilerini geliştirecek ve ilerletecektir.
- Öğrenciler kendi anlaşmazlıklarını çözümede daha fazla **sorumluluk** alacaklardır.
- Arabuluculuk süreci, öğrencilere **duygularını paylaşma**, diğer öğrencileri **anlama, empati** ve gereksinimlerini **olumlu yöntemlerle** karşılama yollarını kazandırır.
- Öğretmenler, öğrenciler arasındaki anlaşmazlıkları çözmek ve istenmeyen davranışları yönetmek için **daha az zaman ve enerji** harcayacaklardır. **Tükenmişlikleri azalacaktır.**
- Akran arabuluculuğu güce dayalı **otoriter, cezalandırıcı disiplin yaklaşımını** azaltacak, **onarıcı** olanı arttıracaktır.
- Akran arabuluculuğu öğrenciler ve öğretmenler arasında yaşanan **tansiyonu** düşürecektir.
- Akran arabuluculuğu öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen arasındaki **ilişkilerin** daha olumlu ve yapıcı geçmesine neden olacağı için **okul iklimini** olumlu yönde etkileyecektir.
- Öğretmenlerin, **öğretime** öğrencilerin de **öğrenmeye** ayırdıkları **zamanı** arttıracaktır.

- Okulda öğrenciler, **kişiler arası çatışmaları** daha **pozitif** ve **yapıcı** olarak yorumlayacaklardır, dolayısıyla da çatışmaların daha **işbirlikli yönetimine** yöneleceklerdir.
- Okul **disiplin sorunlarının** öğretmenler ve okul yöneticileri üzerinde oluşturduğu **baskı azalacaktır**; disiplin sorunları ve bu sorunlara ayrılan zaman azalacaktır.
- Çatışma çözümü ve akran arabuluculuk eğitimi, sınıf ve okul atmosferini geliştirecektir. **Okulda tansiyon düşecektir.**

ADIM-10: Arabuluculuk programının sınırlılıkları ve güçlükleri müzakere edilmelidir

(Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009): Okullarda öğrenciler arasında yaşanan anlaşmazlıkların ve anlaşmazlıkların çözümünde akran arabuluculuk programı oldukça etkili bir eğitim programıdır. Buna karşın her türlü öğrenci sorununa çözüm için uygun bir program olduğunu iddia etmek güçtür ve doğru da değildir (Cohen, 1995).

ADIM-11: Söylemek kadar uygulatılarak ve yaşatarak öğretilmelidir (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009): “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk” eğitimine ilişkin ilgiyi, desteği ve kabulü yaratmanın en etkili yolu anlaşmazlık çözümü ve akran arabuluculuk sürecini yaşatarak ve yaparak öğrencilere ve öğretmenlere göstermektir (Cohen, 1995). Kişiler arabuluculuk sürecinde taraf ve arabulucu rolü yaşarken, arabuluculuk üzerine daha akılcı düşünürler. Dolayısıyla, **eylem** ve **kuram** kişinin yaşamında buluştuğunda daha yaratıcı olunur. Bu nedenle, kişilerin önceki ön yargıları ve kalıp düşünceleri de yavaş yavaş azalır.

ADIM-12: Eğitim ve öğretim dönemine başlamadan önce tüm öğretmenlere ve yöneticilere “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran-Arabuluculuk” eğitim programına ilişkin seminerler verilmelidir. Dolayısıyla, okulda öğretmen, yönetici ve öğrenciler arasında en azından bilişsel düzeyde bir ortak tutum ve tavır oluşturulmaya çalışılmalıdır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009). Öğretmenlere ve okul yöneticilerine seminer döneminde eğitim verildikten sonra, “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran-Arabuluculuk” eğitimi, sadece orta/lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine verilmelidir. Bir anda tüm okulu değiştirmek güçtür. Çok büyük direnç ile karşılaşılabilir. Özellikle öğrencilerin yaşları büyüdükçe sorun çözme becerilerinde kemikleşmeler görülür ve dolayısıyla da değişime karşı ciddi dirençlerle karşılaşmaktadır. Bu nedenle, ilk yıl

sadece ortaokul/lise birinci ve ikinci sınıflar ile çalışmak en uygun yoldur (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009). Daha sonra her yeni gelen birinci sınıf öğrencilerine anlaşmazlık çözümü ve akran arabuluculuk eğitimi verilerken, eğitim almış diğer öğrenciler ile de uygulamalar sürdürülmelidir. Dolayısıyla dört yılda tüm öğrenciler sürecin içine dahil edilmiş olurlar. Ortaokulda/lisede, kimlerin eğitim alacağı “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran-Arabuluculuk” eğitim programının uygulanmasına başlanmadan önce netleşmelidir. Öncelikle okulda tüm öğrencilere mi yoksa küçük bir gruba mı eğitim verileceğine karar verilmelidir (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

ADIM-13: Arabulucu öğrencilerin seçiminde temel ölçüt, öğrenci görüşleri olmalıdır. Öğretmenlerin beğendiği, sevdiği, takdir ettiği ve önemseydiği öğrenciler çoğu zaman öğrencilerin çoğunluğu tarafından da aynı şekilde kabul edilmeyebilirler. Anlaşmazlıklar çok kişisel deneyimlerdir ve öğrencilerin özel yaşantılarını içerirler. Bu nedenle, öğrenciler güvenmedikleri, kabul etmedikleri, benimsemedikleri ve kendilerinden saymadıkları öğrencilere sorunlarını anlatmazlar, mahremlerini, duygularını ve özellerini açmazlar. Anlaşmazlık yaşayan öğrencilerin, kendiliğinden akran arabuluculara başvurarak, sorunlarının çözümlerini bu modelde aramaları bekleniyorsa, mutlaka **arabulucu öğrencilerin belirlenmesi için akran görüşlerine başvurulmalıdır.** Akranlar tarafından belirlenen sınıf arabulucularına normal öğretimin içinde veya dışında planlanan bir zaman diliminde eğitim verilmelidir. Bu yaklaşımın en dezavantajlı yanı, tüm öğrencilerin anlaşmazlık çözümü ve akran arabuluculuk eğitimi almamaları nedeniyle, bilgi, beceri ve deneyimlerinin sınırlı olacaktır. Dolayısıyla, öğrenciler herhangi bir anlaşmazlık yaşanması durumunda doğal olarak, kendiliğinden müzakere ya da akran arabuluculuk yaklaşımını bir sorun çözme yaklaşımı olarak daha seyrek tercih edeceklerdir. Eğitim almayan öğrenciler müzakere ve arabuluculuk yaklaşımlarını, belki de hiç tercih etmeyecekler hatta uzak duracaklardır. Buna ek olarak, müzakere ve arabuluculuk konusunda bilgi ve deneyimleri sınırlı olduğu için karşı taraf bu yaklaşımı tercih etse bile, eğitim almayan öğrenciler süreçte güçlük çıkarabilecek ve uyum sağlayamayacaklardır. Dolayısıyla, anlaşmazlık çözümü ve akran arabuluculuk modelinin okulda yerleşmesi güç olacaktır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009). Bu nedenle arabulucu öğrencilere yoğun eğitim verilirken diğer öğrencilere de sınıf içi rehberlik programları çerçevesinde psiko-eğitim programları aracılığıyla konu alanı ile ilgili farkındalık ve yeterlik kazandırılmalıdır.

Arabulucu öğrenci belirlenirken **sosyometriden** yararlanılmalıdır. Her bir sınıftaki öğrencilere şu soru sorulmalıdır:

Arabulucu öğrencilerin seçimi
<i>“Herhangi bir sınıf arkadaşınızla, aranızda yaşadığınız bir anlaşmazlığı, kavgayı ya da çekişmeyi yapıcı ve barışçıl olarak yönetmek için yardım almak istediğin ve güvendiğin 3 sınıf arkadaşın kimdir?”</i>   1: .....   2: .....   3: .....
Öğrencilerin yazmış oldukları "3" öğrenci isimlerinin frekansı, sınıfta öğrencilerin gözünde alınarak, en çok tercih edilen öğrenciler, kabul ettikleri ve gönüllü oldukları takdirde "sınıf arabulucusu" olarak belirlenmelidir. Daha sonra bu öğrencilere "anlaşmazlık çözümü, akran arabuluculuk eğitim programı" kullanılarak eğitim verilmelidir.

Her bir sınıftan toplam 10 öğrenci (4 kız ve 4 erkek öğrenci) o sınıfın akran arabulucuları olarak akran görüşleri temel alınarak belirlenmelidir. Sınıfın toplam öğrenci sayısının 1/4'ü ya da 1/3'ü akran arabulucu olarak belirlenebilir. Sınıfta yeterli sayıda **arabulucu** olduğu takdirde, bu öğrenciler o haftanın arabulucuları olmasalar dahi, sınıfta doğal akış içerisinde öğrenciler arasında yaşanacak sorunlar açısından da önleyici ve uzlaştırıcı olacaklardır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

Arabulucuların belirlenmesi sürecinde, öğrencilerin kültürel çeşitlilikleri, etnik, mezhepsel farklılıkları, cinsiyetleri, fiziki yapıları ve sosyo-ekonomik düzeyleri göz önüne alınmalıdır.

Dolayısıyla, her bir öğrencinin sorunlarını taşıyabileceği niteliklerde arabulucu öğrenci çeşitliliği sağlanmalıdır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

Akran arabulucuların, **sınıf arkadaşlarının görüşleri referans** alınarak seçilmesinin nedeni, bu öğrencilerin sıklıkla kendi **arkadaş gruplarının lideri ve yönlendiricisi** olmalarıdır. Öğrenciler, sıklıkla **kişisel gündelik sorunları** üzerinden **diyalog** kurmaktadır. Bu diyaloglar konusunda en başarılı kişiler yine sınıf arkadaşlarıdır. **Diyalog eşitler arasındaki yüzyüze** bir ilişkidir. **Farklı yaşlardaki öğrenciler** arasındaki ilişki, eşitler arasındaki diyalogtan öte **hiyerarşik** bir yapı ve **monolog özelliği** gösterecektir. Bu nedenle **arabuluculuk eşitler arasındaki diyaloglar** üzerinden sürdürülmektedir. Buna ek olarak öğrencilerin en çok ve en rahat konuştukları ve **kendilerini rahatça açtıkları** kişilerin, sınıf arkadaşları olmaları nedeniyle **arabulucu öğrenciler sınıf arkadaşları tarafından seçilmektedir**. Benzer biçimde öğrencilerin **anlaşmazlıklarının tarihini ve geçmişini** en iyi, yine sınıf arkadaşları bilmektedir. Bu süreçte

- Öğrenciler arası anlaşmazlık nasıl başladı?
- öğrenciler arasındaki anlaşmazlık nasıl bir yönelim gösterdi?
- süreçte neler yaşandı?
- kim kime ne yaptı?
- söylentiler ve dedikodular süreci nasıl etkiledi?
- nasıl kavgaya ya da şiddete ulaştı?

tüm **bu soruların bilgisine** en detaylı şekilde sahip olan yegane kişi, yine **öğrencilerin sınıf arkadaşlarıdır**. Tüm bu gerekçeler nedeniyle akran arabulucular, sınıf arkadaşlarının tercihleri ve seçimleri yoluyla belirlenmelidir. Öğrenciler arası anlaşmazlıklar, böylece akran görüşleriyle belirlenecek arabulucu öğrencilerin kolaylaştırıcılığında, öğrencilerin birbirleriyle yapıcı ve barışçıl diyalog kurarak yönetebilecekleri ve diyalog becerilerini geliştirecekleri birer fırsat ve araç haline gelecektir. Menfi bir olaydan müspet bir sonuç çıkarılması hedeflenmektedir. Bu yolla öğrenciler, yetişkin yaşamında karşılaştıkları daha ciddi anlaşmazlıklara karşı, okul yaşamında her gün yaşanan basit anlaşmazlıklar üzerinden **müzakere, diyalog, empati, dinleme, kendini**

ifade etme, duygularını ifade etme, öfke yönetimi, sorun çözme, barıştırma, arabuluculuk vb. beceriler geliştirilerek, aşılacaklardır.

ADIM-14: Sınıflardan seçilen arabulucu öğrenciler, ikişerli olarak ve ikişer hafta arabuluculuk rozetlerini takarak arabuluculuk yapmalıdır. Arabulucular **ikişerli** olarak eşleştirilirken, arabuluculardan birinin **erkek** birinin de **kız** olmasına özen gösterilmelidir. Arabuluculuk görevi üstlenen öğrenciler, **ikişer hafta sorumluluk** aldıkları için kimi zaman **çatışan** kimi zaman da **barıştıran** rolünü yaşamaları onların anlaşmazlıklarda çatışan tarafların penceresinden de soruna bakabilmelerini sağlayacaktır. Bu süreç genel anlamda arabulucuların kişisel gelişimlerine de katkıda bulunacaktır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009). Arabulucu öğrenciler kız ve erkek olarak ikişerli nöbet tutmalarının temel nedenlerinden biri de anlaşmazlık yaşayan öğrencilerin zaman zaman özelliklerini karşı cinsten öğrencilere açmak istememeleridir.

ADIM-15: Arabulucu öğrenciler, arabuluculuk yapacakları hafta ve pazartesi günü “2 saat” tekrar eğitimi almalıdır. Bu eğitim sürecinde “**Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk**” eğitim programının “**arabuluculuk becerisi ve uygulamaları**” etkinlikleri, öğrencilere tekrar uygulanmalıdır. Çünkü, öğrenciler, eğitimlerini tamamladıktan sonra ve zamanla verilen bilgi ve becerileri unutabilirler. Bu nedenle, her arabulucu grupta beraber, **iki ders saati** boyunca arabuluculuk becerisi tekrar gözden geçirilmeli ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanının koordinatörlüğünde uygulamalar yeniden yapılmalıdır. Böylece, akran arabulucu öğrenciler aktif arabuluculuğa hazır hale gelmelidir. Bu uygulama tüm arabulucular için iki haftada bir kez tekrar edilmelidir. Bu yöntem sürekli olmalıdır. Böylece tekrar eğitime gelen arabulucu öğrencilerin becerilerinde de bir standart ve süreklilik yakalanmış olacaktır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

Her sene, okula yeni başlayan ortaokul/lise birinci sınıf öğrencilerinin eğitimine odaklanılırken, bir önceki seninin akran arabulucu öğrencileriyle de “**Akran Arabuluculuk**” programı sürdürülmelidir. Bir yandan okula yeni başlayan ortaokul/lise birinci sınıf öğrencilerine “**Anlaşmazlık Çözümü ve Akran-Arabuluculuk**” eğitimi verilirken diğer yandan da hali hazırda eğitim almış öğrencilerle “**akran arabuluculuk**” modeli çalıştırılmalıdır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

Bu yapı devam ettirildiği takdirde, “4” sene içerisinde tüm ortaokul/lise öğrencileri hem “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran-Arabuluculuk” eğitimi almış hem de akran arabuluculuğu yoluyla anlaşmazlıklarını yapıcı ve barışçıl olarak yönetmiş olacaklardır. Öğrencilerin tutumları, alışkanlıkları ve huyları kısa sürede kolay kolay değişmez (Johnson & Johnson, 1995).

Tutumların, alışkanlıkların ve huyların değişimi uzun süre alır. Öğrenciler anlaşmazlıklarını yıkıcı ve saldırgan çözüm yollarını kullanarak yönetmeyi uzun sürede öğrenirler ve alışkanlık haline getirirler. Onlar için yegane ve bildikleri en **güvenli yol** sıklıkla **yıkıcı ve saldırgan** anlaşmazlık çözüm yollarıdır. Bu yolların yapıcı/barışçıl anlaşmazlık çözüm yolları ile değişmesi için oldukça uzun zaman ve deneyim gerekmektedir. Bu nedenle, kolay ve hızlı çözüm beklemek gerçekçi değildir. İnsanlar bilişsel öğrenmelerini hızlı bir biçimde gerçekleştirebilirler. Ancak, bunların davranışa dönüşmesi ve uygulanması oldukça zaman alır. Johnson ve Johnson (1995) A.B.D’nde sigaranın azaltılmasının 30 yıl, alkol kullanma miktarının azaltılmasının ise 15 yıl aldığını belirtmektedir. Dolayısıyla, bir toplumda şiddetin azaltılmasının ve yerine yapıcı/barışçıl anlaşmazlık çözüm yollarının yerleştirilmesinin de benzer biçimde uzun süre alacağını vurgulamaktadırlar. Anlaşmazlık çözümü, müzakere ve arabuluculuk gibi yapıcı/barışçıl anlaşmazlık çözüm yollarına ilişkin çalışmalar toplumsal barış, uzlaşma ve birlikte yaşama projelerinin bir parçası olarak görülüp, sabır ve sebatla sürdürülmesi gereken sosyal ve kültürel dönüşüm çalışmalarıdır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

Eğitim programının yaygınlaştırılmasında **en zor yıl, ilk yıldır**. Bu öğrenciler “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk” eğitimine yönelik olarak daha önce eğitim almadıkları için, bu becerileri sosyal yaşamlarında göstermeye ve uygulamaya karşı dirençli olacaklardır. Bu süreçte, özellikle üst sınıflar olumsuz model olacaktır. Bu nedenle, ilk yıl geçildikten sonra, yeni gelecek ortaokul/lise birinci sınıf öğrencilerinin iletişimlerinin en sık ve çok olduğu ikinci sınıf öğrencilerinin de bu becerileri uyguladıklarını görecekları için, eğitim programını daha kolay benimseyeceklerdir. Yıllar içerisinde “Anlaşmazlık Çözümü ve Akran-Arabuluculuk” eğitim programının daha kolay benimsendiği görülecektir (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009).

ADIM-16: Okulda arabulucu öğrenciler tarafından kullanılmak üzere akran-arabuluculuk odası açılmalıdır. Bu oda tamamıyla öğrencilerin kontrolünde ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarının takibinde olmalıdır. Odanın pencereleri olmalı, içerisi görülmeli ancak içeride konuşulanlar duyulmamalıdır. Öğrencilerin mahremine ve

diyaloglarına saygı gösterecek nitelikte bir oda olmalıdır. Oda da şunlar bulunmalıdır. Kenarları 130 cm olan eşkenar bir üçgen yeşil masa, 6 adet tek tip sandalye, kitaplık ve duvarlarda arabuluculuk ile ilgili broşürler yer almalıdır.

ADIM-17: Tüm sınıflara o sınıfın arabulucu öğrencilerinin adlarının ve nöbet takvimi yer aldığı çerçeveler asılmalıdır. Böylece her öğrenci hem sınıfının arabulucu öğrencilerini hem de o haftanın nöbetçi arabulucularını bilmelidir. Nöbet takviminde yılsonuna kadar hangi arabulucunun hangi tarihte yetkili olduğunu göstermelidir. Nöbet takviminin altında Okul Müdürünün mühür, imza ve kaşesi olmalıdır. Bu uygulama, öğrencilerin gözünde arabulucuların meşruiyetini sağlar. Okul Müdürü'nden yetki alan arabulucular, diğer öğrencilerin algılarında meşrulaşırlar.

ADIM-18: Öğretmenler öğrencileri arabulucuya gitme konusunda desteklemelidir. Öğrenciler arabuluculuğu ilk zamanlar kolaylıkla tercih etmeyebilir. Bu nedenle okullardaki öğretmenler, öğrencileri anlaşmazlıklarını arabulucuların kolaylaştırıcılığında yönetmeleri konusunda teşvik etmeli ve cesaretlendirmelidir. Eğitim programı akranlar arasındaki anlaşmazlıkları yapıcı-barışçıl çözümünü hedeflemektedir ancak eğitimleri veren arabulucu öğretmenler öğrencilerle yaşadıkları anlaşmazlıkları bir arabulucunun kolaylaştırıcılığında çözülebilmesine fırsat vermelidirler. Böylece öğrencilere model olmalıdırlar. Okuldaki diğer öğretmenlere ise öğrencilerle anlaşmazlıklarında arabuluculuk önermekten kaçınılmalıdır.

Adım-19: Arabuluculuk odasının düzenlenmesinden işletilmesine kadar her aşamasında arabulucu öğrenciler sorumluluk almalıdır. Arabulucu öğretmenler arabulucuların aldıkları sorumlulukları yerine getirip getirmediğini takip etmelidirler. Yerine getirmiyorsalar öğrencilerle bir anlaşmazlık yaşıyorlardır, yaşadıkları bu anlaşmazlığı müzakere ederek çözmeli ve durumu fırsata çevirmelidirler.

KAYNAKÇA

1. Cohen, R. (1995). *Peer Mediation in Schools: Students Resolving Conflict*. NewJersey: Good Year Boks.
2. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1996). Peacemakers: Teaching students to resolve their own and schoolmates' conflicts. *Focus on Exceptional Children, 28, (6), 11 (1), 1-12.*

3. Türnüklü, A., Kaçmaz, T., İviz, E. & Balcı, F. (2009). *Liselerde Öğrenci Şiddetinin Önlenmesi: Anlaşmazlık Çözümü, Müzakere ve Akran-Arbuluculuk Eğitim Programı*. Ankara: Maya Akademi.

BİR OKULDA AKRAN-ARABULUCUK MODELİNİN UYGULAMASI İÇİN PRATİK HIZLI UYGULAMA PLANI

Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ, Yrd. Doç. Dr. Cemile ÇETİN, Feridun BALCI

1. Her bir okulda, öğrencilere eğitimi verecek Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanları ile branş öğretmenleri belirlenmelidir. Bu kişilere iki gün eğitim verilecektir. Eğitim verilecek arabulucu adayları 24'er kişilik gruplar şeklinde ayarlanmalıdır.

- **Birinci gün:** Anlaşmazlık çözümü müzakere ve akran arabuluculuk eğitiminin ne olduğuna ilişkin kuramsal bilgilerin sunulması
- **İkinci gün:** Akran arabuluculuk modelinin bir okulda uygulanması

2. Arabulucu seçilecek sınıflara "**akran arabuluculuk**" hakkında bilgi verilmelidir ve

sınıftan olası arabulucu öğrenciler, akran görüşleri referans alınarak belirlenmelidir. Arabulucu öğrenci belirlenirken sosyometriden yararlanılmalıdır. Her bir sınıftaki öğrencilere şu soru sorulmalıdır:

Arabulucu öğrencilerin seçimi
<i>“Herhangi bir sınıf arkadaşınızla, aranızda yaşadığınız bir anlaşmazlığı, kavgayı ya da çekişmeyi yapıcı ve barışçıl olarak yönetmek için yardım almak istediğin ve güvendiğin 3 sınıf arkadaşın kimdir?”</i>   1: .....   2: .....   3: .....

- Öğrencilerin yazmış oldukları 3 öğrenci isimlerinin frekansı, sınıfta arkadaşlarının gözönünde alınarak, **en çok tercih edilen öğrenciler**, kabul ettikleri ve gönüllü oldukları takdirde **sınıf arabulucusu** olarak belirlenmelidir. Daha sonra bu öğrencilere **“anlaşmazlık çözümü, akran arabuluculuk eğitim programı”** kullanılarak eğitim verilmelidir.
- Her bir sınıftan toplam 10 öğrenci (4 kız ve 4 erkek öğrenci) o sınıfın akran arabulucuları olarak akran görüşleri temel alınarak belirlenmelidir. Sınıfın toplam öğrenci sayısının 1/4’ü ya da 1/3’ü akran arabulucu olarak belirlenebilir. Sınıfta yeterli sayıda **arabulucu** olduğu takdirde, bu öğrenciler o haftanın arabulucuları olmasalar dahi, sınıfta doğal akış içerisinde öğrenciler arasında yaşanacak sorunlar açısından da önleyici ve uzlaştırıcı olacaklardır.
- Arabulucuların belirlenmesi sürecinde, öğrencilerin kültürel

çeşitlilikleri, etnik, mezhepsel farklılıkları, cinsiyetleri, fiziki yapıları ve sosyo-ekonomik düzeyleri göz önüne alınmalıdır. Dolayısıyla, **her bir öğrencinin sorunlarını taşıyabileceği niteliklerde arabulucu öğrenci çeşitliliği sağlanmalıdır.**

Akran arabulucuların, **sınıf arkadaşlarının görüşleri referans** alınarak seçilmesinin nedeni, bu öğrencilerin sıklıkla kendi **arkadaş gruplarının lideri ve yönlendiricisi** olmalarıdır. Öğrenciler, sıklıkla **kişisel gündelik sorunları** üzerinden **diyalog** kurmaktadır. Bu diyaloglar konusunda en başarılı kişiler yine sınıf arkadaşlarıdır. **Diyalog eşitler arasındaki yüzyüze** bir ilişkidir. **Farklı yaşlardaki öğrenciler** arasındaki ilişki, eşitler arasındaki diyalogtan öte **hiyerarşik** bir yapı ve **monolog özelliği** gösterecektir. Bu nedenle **arabuluculuk eşitler arasındaki diyaloglar** üzerinden sürdürülmektedir. Buna ek olarak öğrencilerin en çok ve en rahat konuştukları ve **kendilerini rahatça açtıkları** kişilerin, sınıf arkadaşları olmaları nedeniyle **arabulucu öğrenciler sınıf arkadaşları tarafından seçilmektedir.** Benzer biçimde öğrencilerin **anlaşmazlıklarının tarihini ve geçmişini** en iyi, yine sınıf arkadaşları bilmektedir. Bu süreçte

- Öğrenciler arası anlaşmazlık nasıl başladı?
- öğrenciler arasındaki anlaşmazlık nasıl bir yönelim gösterdi?
- süreçte neler yaşandı?
- kim kime ne yaptı?
- söylentiler ve dedikodular süreci nasıl etkiledi?
- nasıl kavgaya ya da şiddete ulaştı?

tüm **bu soruların bilgisine** en detaylı şekilde sahip olan yegane kişi, yine **öğrencilerin sınıf arkadaşlarıdır.** Tüm bu gerekçeler nedeniyle akran arabulucular, sınıf arkadaşlarının tercihleri ve seçimleri yoluyla belirlenmelidir. Öğrenciler arası anlaşmazlıklar, böylece akran görüşleriyle belirlenecek arabulucu öğrencilerin kolaylaştırıcılığında, öğrencilerin birbirleriyle yapıcı ve

barışçıl diyalog kurarak yönetebilecekleri ve diyalog becerilerini geliştirecekleri birer fırsat ve araç haline gelecektir. Menfi bir olaydan müspet bir sonuç çıkarılması hedeflenmektedir. Bu yolla öğrenciler, yetişkin yaşamında karşılaştıkları daha ciddi anlaşmazlıklara karşı, okul yaşamında her gün yaşanan basit anlaşmazlıklar üzerinden **müzakere, diyalog, empati, dinleme, kendini ifade etme, duygularını ifade etme, öfke yönetimi, sorun çözme, barıştırma, arabuluculuk** vb. beceriler geliştirilerek, aşılanmış olacaklardır.

3. **Akran görüşleri** referans alınarak her bir sınıftan belirlenecek sınıf arabulucuları, her "**3 sınıf**" için biraraya getirilerek 24 kişilik "**arabuluculuk sınıfları**" oluşturulmalıdır. Daha sonra bu sınıflara "**30 ders saati**" Anlaşmazlık çözümü, müzakere ve akran arabuluculuk eğitimi verilmelidir.

- Arabulucu öğrencilere akran **arabuluculuk öğrenci ders kitabı** dağıtılmalıdır. Bunun için okuldaki arabulucu öğrenci sayısı kadar **öğrenci kitabı** sağlanmalıdır.
- Öğretmenlere ise, **öğretmen uygulama kitabı** dağıtılmalıdır. Bunun için ders verecek gönüllü öğretmenlere, **öğretmen uygulama kitabı** sağlanmalıdır.

4. Arabuluculuk derslerinin nasıl yapılacağına ilişkin program oluşturulmalıdır. Bunun için;

- Üç sınıftan alınan 24 akran arabulucu adaylarının, rehberlik dersleri, sosyal etkinlik dersleri, proje dersleri aynı saate denk getirilmelidir.
- Dersi verecek olan öğretmenin o saatte başka dersi olmaması sağlanmalıdır.
- Okulun öznel koşulları gereği (meslek liseleri olabilir) farklı çözümler de üretilebilir.
- Ders dışı zamanlarda da eğitimler verilebilir.

5. Okul personeline, projenin geçmiş uygulamaları gösterilerek farkındalık oluşturulmalı, projenin amacı anlatılarak öğretmenlerden destek istenmelidir. Bunun için okul personeline eğitim verilmelidir.

6. Arabulucu adaylarının **velilerine** okulda yapılan **rutin veli toplantılarında** bilgilendirme yapılmalıdır.

7. Okullarda arabuluculuk yapacak öğrenciler için **arabuluculuk rozetleri** hazırlanmalıdır. Her bir öğrenci arabuluculuk yaparken bu **rozetleri** takmalıdır.

8. Okullarda, **arabuluculuk odaları** oluşturulmalıdır. Bu odalarda şunlar bulunmalıdır:
- Arabuluculuğun yapılacağı **eşkenar üçgen arabuluculuk masaları** (kenarları 130 cm) hazırlanmalıdır.
  - Her arabuluculuk odasında **6 adet sandalye** olmalıdır. Ama tüm sandalyeler **aynı** olmalıdır. Öğrenciler arasında **farklı algılamaya** yer vermemesi için **tüm sandalyeler aynı** olmalıdır.
  - Arabuluculuk odalarında bir adet "1 metre" uzunluk ve genişliğinde **duyuru panosu** olmalıdır.
  - Arabuluculuk odasında, uzlaşma ve kişiler arası barış ile ilgili **afiş ve resimler** bulunmalıdır.
  - Arabuluculuk odasında, **arabuluculuk anlaşma formlarının** saklanacağı dosyalar ve kitaplık bulunmalıdır.
  - Her bir sınıfta, **arabulucu nöbet çizelgelerinin** yer aldığı bir A4 boyutunda çerçeve olmalıdır.
9. Akran arabuluculuk eğitimlerinin tamamlanmasından sonra sınıf arabulucuları nöbet takvimlerinin oluşturulmalıdır.
- Her bir sınıfta 8 arabulucu öğrenci, biri kız biri erkek olmak üzere ikişerli grup yapılarak, ikişer haftalık nöbet çizelgeleri oluşturulmalıdır. Bu çizelgeler, sınıflara bir çerçeve ile asılmalıdır.
  - Nöbet takvimi, her sınıftaki arabulucuların **ikişer hafta arayla** sınıflarında yaşanabilecek anlaşmazlıkların hangi arabulucunun yetkisinde çözüleceğini belirtir.
10. İki hafta arayla sınıf nöbetçi arabulucularının yetki değişimlerinde her sınıftan sırası gelen arabulucunun katıldığı 2 saatlik arabuluculuk uygulamasını hatırlatma çalışması yapılmalıdır.
- Uygulama hatırlatma çalışmaları bir sonraki yılın sonuna kadar devam eder.
  - Bu çalışmalarda arabulucular deneyimlerini birbirlerine aktarır, zorlandıkları aşamaları arabulucu öğretmenleriyle paylaşır. Yaşanan zorluklara arabulucu

öğretmenin rehberliğinde çözümler üretilir. Dolayısıyla da arabulucu öğrenciler arasında bir standart sağlanmış olunur.

11. Okullarda akran arabulucu öğrenci sayısı 90 ve üzeri ise, arabuluculuk odasında nöbet takvimi oluşturulmalıdır.

- Her arabulucuya yılda iki defa arabuluculuk odası nöbet sırası gelir.
- Arabulucu öğrenciler okulun diğer nöbetlerinden muaf tutulmalıdır.

12. Arabulucuların "**Rozet takma ve yemin törenlerinin**" yapılması: Yemin törenleri gerçekleştirirken, 5. sınıfların törenine 5. sınıfları, 6. sınıfların törenine 6. sınıfları, 9. sınıfların törenine 9. sınıfları, 10. sınıfların törenine 10. sınıfların izleyici olarak katılımının sağlanmalıdır.

- Arabuluculuk rozetleri:

- **Yemin metni:** *Arabuluculuk rozetimi taktığım şu anda, arabuluculuk yaparken tarafsız kalacağıma, barıştırdığım arkadaşlarımın sırlarını saklayacağıma, adaletten ve barış yapıcılıktan ayrılmayacağıma, insan haklarına, evrensel değerlere saygılı olacağıma, namusum ve şerefim üzerine and içerim.*
- Yapılan törenlerde akran arabuluculuk sisteminin nasıl işleyeceği anlatılarak eğitim almamış öğrencilerde farkındalık oluşturulmalıdır.

13. Öğrenciler arabuluculuğu değişik yollarla tercih edebilir.

- Öncelikle anlaşmazlık yaşayan öğrenciler **kendiliğinden** arabulucu öğrenciyi tercih edebilir. En çok istenen durum bu yaklaşımdır. Doğal olarak öğrenciler yıkıcı ve saldırgan anlaşmazlık çözüm yollarını tercih etmek yerine arabuluculuğu bir seçenek olarak görebilirler.
- Bunun dışında, **arabulucu öğrenciler** anlaşmazlık yaşayan öğrencilere gitip **arabuluculuk** teklif edebilir. Bu durum da çok istenen bir yaklaşımdır. Çünkü öğrenciler arası anlaşmazlıkların nasıl başladığı ve nasıl bir seyir izlediği en güzel sınıf arkadaşları tarafından gözlenir ve izlenir. Dolayısıyla arabulucu öğrencilerin sezdikleri anlaşmazlıkların taraflarını, **arabuluculuğa davet etmeleri** ve onları **barıştıırıp uzlaştırmaları** çok istenen bir durumdur.
- Bir diğer yaklaşım ise, öğretmenler ile okul yöneticileri ve psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarının farkettikleri öğrenci anlaşmazlıklarını sınıf arabulucularının kolaylaştırıcılığında çözmelerini teşvik edebilir.
- Yukarıda ifade edilen "3" farklı yöntem sırasıyla öne çıkabilir. Öncelikle bir okulda **"akran arabuluculuk"** modeli uygulanıyorsa, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarının, **öğrencileri arabuluculuğu bir anlaşmazlık çözüm yolu olarak tercih etmeleri** konusunda teşvik edip cesaretlendirmelidir. Başlangıçta öğrencilere bu yöntem çocukca ve basit gelmektedir. Bu nedenle yetişkin cesaretlendirmesi ve teşviki çok önemlidir.
- Buna paralel sınıf arabulucuları periyodik olarak psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı tarafından toplanıp, arabuluculuk deneyimleri konusunda görüşmeler yapılmalı, yaşadıkları güçlükler üzerine çözümler üretilip daha fazla arabuluculuk yapmaları konusunda teşvik edilip cesaretlendirilmelidir.
- Son olarak da okulda tüm öğrenciler kavganın dilini seçmek yerine barış ve uzlaşımın, ıknanın dilini diğer bir ifade ile arabuluculuğu kullanmaları konusunda okul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri tarafından cesaretlendirmeli ve desteklenmelidir.
- Kültürel değişim çok yavaş ilerleyen zahmetli bir süreçtir. İnsanlar yaptıklarını bilir ve yaptıkları üzerine bilgi ve deneyim geliştirir. Bu nedenle, toplumda, barış kültürünün, uzlaşi kültürünün, diyalog kültürünün, müzakere kültürünün yaygınlaştırılması ve yeşertilmesi için okul gibi güvenli yerlerde arabuluculuk

deneyiminin yaşanması ve yaşatılması için sabırla çalışılmalı ve öğrencilerin arabuluculuk deneyimini sıklıkla yaşamaları için ortam hazırlanmalıdır.

14. Arabuluculuk anlaşma formları, arabulucu öğrenciler tarafından dosyalanır, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanı formların arşivlenmesini sağlar.

15. En çok barış yapan, belirli sayıda **arabulucuya** tüm öğrencilerin katılımıyla çeşitli ödüller verilmelidir. Böylece hem **arabulucu öğrenciler** akran arabuluculuk yapmaya teşvik edilmeli, hem de arabuluculuğun bir değer olarak okulda uygulanması sağlanmalıdır.

AKRAN ARABULUCULUK MODELİNİN BİR OKULDA UYGULANABİLMESİ VE AKRAN ARABULUCULUK ODALARININ AÇILMASI İÇİN GEREKEN MALZEMELER

1. Eğitim çalışmaları

- a. Psikolojik danışma ve rehberlik uzmanları ile branş öğretmenlere 2 gün eğitim verilmelidir. Eğitim verecek kişi sayısı kadar **öğretmen uygulama kitabı** sağlanmalıdır.
- b. Akran arabulucu öğrencilere 24 kişilik gruplar halinde eğitim verilmelidir. Okulda akran arabulucu sayısı kadar **öğrenci uygulama kitabı** sağlanmalıdır.
- c. Akran arabulucu öğrencilere birer adet **arabuluculuk rozeti** sağlanmalıdır.

2. Arabuluculuk odaları hazırlanmalıdır.

- a. Okulda arabuluculuğun yapılacağı **eşkenar üçgen arabuluculuk masaları** (kenarları 130 cm) hazırlanmalıdır. Okulda arabulucu öğrenci sayısı 100 ün üzerinde olduğu zaman masa sayısı 2-3 tane olmalıdır.
- b. Her arabuluculuk odasında **6 adet sandalye** olmalıdır. Öğrenciler arasında farklı algılamaya yer vermemesi için **tüm sandalyeler aynı** olmalıdır.
- c. Arabuluculuk odalarında bir adet "**1 metre**" uzunluk ve genişliğinde **duyuru panosu** olmalıdır.
- d. Arabuluculuk odasında ve koridorda uzlaşma ve kişiler arası barış ile ilgili **afiş ve resimler** bulunmalıdır.
- e. Arabuluculuk odasında, **arabuluculuk anlaşma formlarının** saklanacağı dosyalar ve kitaplık bulunmalıdır.
- f. Her bir sınıfta, **arabulucu nöbet çizelgelerinin** yer aldığı bir A4 boyutunda çerçeve olmalıdır.

3. Arabuluculuk odasında bulunması gereken sarf malzemeleri:

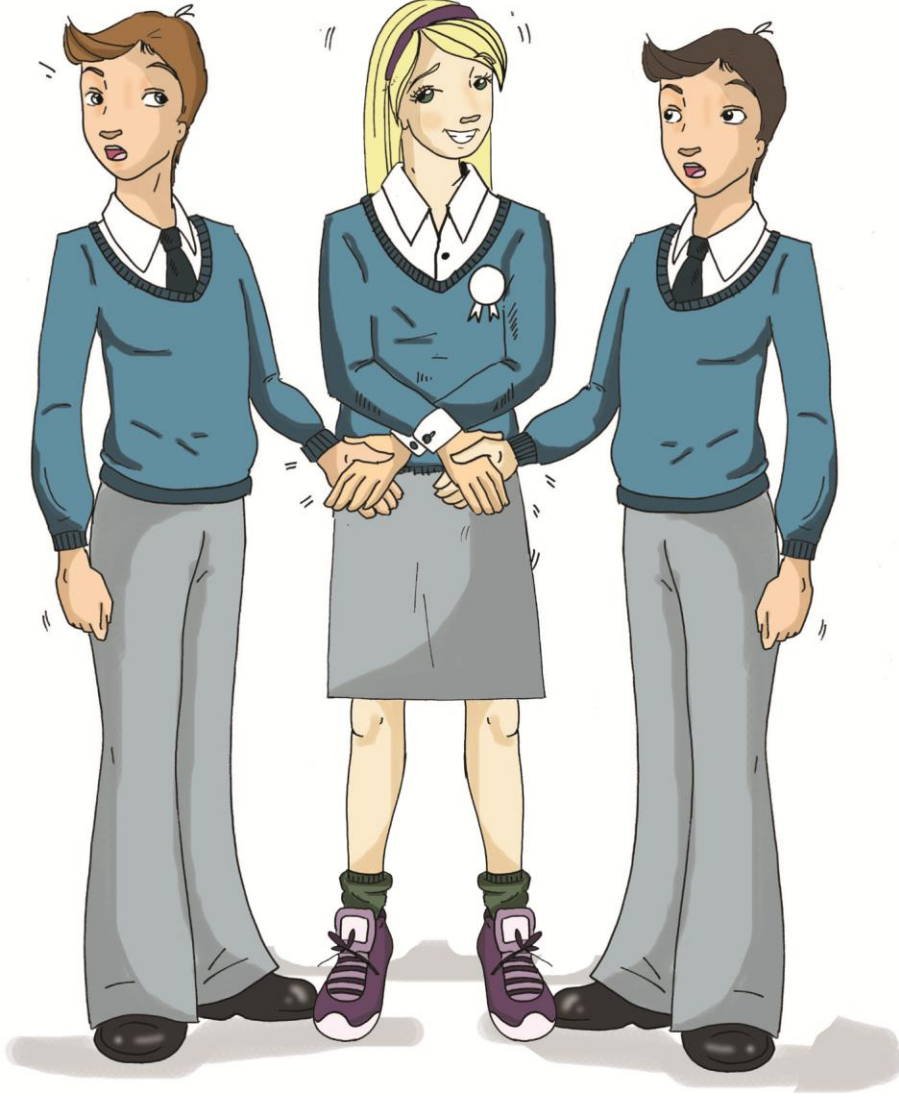
- a. Delgeç

- b. Ataş
- c. Zimba
- d. Bant ve bant aracı
- e. Arabulucu oda nöbetçisi boyunluk görevli kartı
- f. Duvar saati

ROZETLER

KIZLAR İÇİN

ERKEKLER İÇİN

